

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

ХАРКІВ – 2022

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 11 від 16 .11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

Гвоздьова У.А. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Гончарова А.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ПОШУКУ ЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І МЕТОДИК ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	56
Гриценко В.А., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЖІНОК, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї.....	59
Гришук А.О., Рижанова А.О. ПРОГРАМА ПРОФІЛАКТИКИ ЕЙДЖИЗМУ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАСОБАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	62
Губіна Я.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	64
Дем'яненко О.С., Полянничко А.О. ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ.....	71
Діденко Д.А. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ В ГРОМАДІ.....	74
Дмитренко Н.М. ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З РОЗВИТКУ ОСОБИСТОЇ, ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	76
Єсіна Н.О., Стрельнікова О.О. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	78
Жаровська О.О., Рижанова А.О. ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВІДПОВІДНОЇ ПІДТРИМКИ БАГАТОДІТНОЇ СІМ'Ї В ЗЗСО.....	84
Збаранська Д.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	87

газета «Тепло сердець». Третій напрям профілактики ейджизму (підліткові ініціативи): Тиждень моди 50-60 років, віртуальний артколаж «Відомі випускники третього віку моєї школи», онлайн-марафон «Об'єднуємо покоління»; челендж «Моя бабуся (дідусь) може...»; для стимулювання моди тинейджерів на нетолерантність до ейджизму: віртуальний клуб «Я проти ЕЙДЖ», віртуальна виставка «Я – старий!», міжпоколінна зустріч «Мудрість у кожного своя», майстер-клас «Я вчусь у діда, дід вчиться у мене».

Отже, формуванню ейджизму підлітків в нації країні можна та необхідно запобігти, але для цього слід зважати на психовікові особливості тинейджерів, їх творчість і активно залучати їх самих до здійснення відповідних програм.

Список використаних джерел:

1. Лисенко Ю.О. Соціалізація людей похилого віку в культурі інформаційного суспільства *Трансформація соціальної педагогіки та соціальної роботи в культурі інформаційного суспільства*: кол. моногр./ за наук. ред. проф. А.О.Рижанової. Харків: ХДАК, 2019. С.172-195.

2. Печериця Н.М. Соціально-педагогічна корекція ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО: автореф... канд. пед. наук 13.00.05 – соціальна педагогіка. Старобільськ, 2020. 20 с.

3. Рижанова Алла Соціально-педагогічний супровід соціалізації людей похилого віку в інформаційному суспільстві засобами соціокультурної діяльності. *Multidisciplinárni mezinárodní vědecký magazín "Věda a perspektivy"* je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 9(16) 2022. str. 158-171 [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-9\(16\)-158-171](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-9(16)-158-171)

4. Butler R. N. Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist*. 1969. – Vol. 9. pp. 243-246.

Губіна Я.С.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Єсіна

Анотація. У статті виявлені різні підходи до визначення поняття «правопорушення», дано авторське визначення поняття «правопорушення», як не тільки особливо небезпечних, винних, протиправних вчинків (дію або бездіяльність), а й інших негативних дій, які порушують правові та соціальні норми, що притаманні даному конкретному суспільству; було висвітлено

класифікацію видів правопорушень серед підлітків, яка склалася у науковій теорії та практиці; схарактеризовані фактори, які впливають на скоєння правопорушення підлітками: соціально-економічні, соціально-педагогічні, соціально-культурні, психологічні, інформаційно-технологічні, біологічні; розкрито соціально-педагогічну роботу з профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти як науково обґрунтовану систему цілеспрямованого впливу на особистість з метою виявлення, попередження та усунення негативних наслідків протиправної поведінки підлітка, формування у нього системи стійких ціннісних орієнтацій, активної життєвої позиції, знань щодо можливостей і наслідків правопорушення, сприяння їх успішній соціалізації та гармонійному розвитку; виділені особливості соціально-педагогічної роботи з профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти.

Ключові слова: підлітки, правопорушення, соціальний працівник, соціально-педагогічна профілактика, соціально-педагогічна підготовка, соціально-педагогічна робота, заклади загальної середньої освіти.

Annotation. The article reveals different approaches to the definition of the concept of "offense", the author's definition of the concept of "offence" is given, as not only particularly dangerous, guilty, illegal acts (action or inaction), but also other negative actions that violate legal and social norms, which inherent in this particular society; the classification of types of offenses among teenagers, which has developed in scientific theory and practice, was highlighted; characterized factors that influence the commission of offenses by teenagers: socio-economic, socio-pedagogical, socio-cultural, psychological, information-technological, biological; socio-pedagogical work on the prevention of delinquency among teenagers in a general secondary education institution is disclosed as a scientifically based system of purposeful influence on the personality with the aim of identifying, preventing and eliminating the negative consequences of illegal behavior of a teenager, forming in him a system of stable value orientations, an active life position, knowledge about opportunities and consequences of the offense, promotion of their successful socialization and harmonious development; the features of socio-pedagogical work on the prevention of delinquency among teenagers in the institution of general secondary education are highlighted.

Key words: teenagers, crime, social worker, socio-pedagogical prevention, social-pedagogical training, social-pedagogical work, institutions of general secondary education.

Постановка проблеми. Сьогодні наша країна переживає дуже складні часи, що тягне за собою кризу соціально-економічної, соціально-політичної, соціально-культурної підсистем суспільства. Зміни та тривожні настрої торкнулися майже кожної складової життєдіяльності пересічного громадянина, тим самим обумовивши певне зростання правопорушень серед дітей і молоді.

Безперечно, таке негативне явище як правопорушення тісно пов'язане з стрімким розвитком різноманітних форм девіантної поведінки, розпадом сім'ї, розповсюдженням інших соціально негативних явищ у суспільстві.

Одним із найважливіших напрямів соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю, який повинен реалізовуватися нашим суспільством, безумовно, є пошук шляхів зниження росту злочинів серед підлітків та підвищена ефективність їх профілактики. Цінність профілактики визначається тим, що при своєчасній та правильній її організації, вона може дати позитивні результати та виключити необхідність застосування більш суворих заходів. У профілактиці протиправної поведінки підлітків особлива роль належить соціальному педагогу, який разом з іншими фахівцями, створює умови для повноцінного розвитку підростаючого покоління.

Це переконує в необхідності професійної підготовки кваліфікованих представників соціальної галузі, що сприятиме підвищенню ефективності профілактики протиправної поведінки серед неповнолітніх, визначенню ефективних та інноваційних форм, методів, засобів, технологій запобігання правопорушень у підлітковому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив встановити, що проблемою правопорушень серед підлітків займалися (А. Бойчук [1], І. Веред [6], Т. Гарасимів [7], Ю.Кушнір [6]), дослідженням видів, форм, критеріїв, засобів, методів, шляхів запобігання та виправлення різних видів девіацій (Н. Єсіна [8], І. Кошова [9]).

Питанням профілактики правопорушень серед підлітків присвячені праці педагогів Г. Василенко[2], В. Оржеховської [10], А. Самойлова [12] тощо.

Проблема професійної підготовки фахівців соціальної галузі висвітлена у наукових студіях О. Василенко [3], М. Васильєвої [4], Т. Коломієць [15], І.Романової [4], І. Шеплякової [15].

Підготовку майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками з делінкветними формами поведінки частково репрезентовано в дослідженнях Г. Василенко [2], Л. Вейланде [5]; до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками - М.Ярошко [16].

Метою статті є дослідження змісту та особливостей підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб з'ясувати зміст та особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти, необхідно розглянути сутність ключових понять, зокрема «правопорушення» й «соціально-педагогічна підготовка».

У проекті Закону України «Про профілактику правопорушень» наведено таке визначення правопорушення – «це соціально негативне, передбачене нормами права, винне діяння, яке порушує громадський правопорядок і спричиняє шкоду інтересам держави, фізичної або юридичної особи. Правопорушник - це фізична осудна особа, яка вчинила правопорушення»[11].

У науковій літературі немає єдиного тлумачення поняття «правопорушення». Існує декілька підходів до визначення цього феномену.

Так, філософсько-правовий підхід, базується на уявленні про правопорушення як поведінку, яка викликана перекрученими ціннісними орієнтаціями, а те, що перекручується, уявляється й аморальним. Морально можна «вбити» людину, принизити її гідність, образити, але тільки в деяких випадках, передбачених законодавцем, такі аморальні дії можуть кваліфікуватися як правопорушення, а саме тоді, коли це призвело до серйозних наслідків або виразилося у певних діях [7].

З точки зору, правового підходу, правопорушення - це винне, протиправне діяння, вчинене деліктоздатною особою. Представники цього підходу вважають, що в цьому визначення відображені всі ознаки правопорушення [1].

На відміну від правових наук, соціологічна наука використовує більш широке визначення правопорушення, як відхилення від загальноприйнятих цінностей і норм. Вона відносить до правопорушення не тільки злочини, а інші негативні діяння такі, як алкоголізм, пияцтво, наркоманія, бродяжництво, дармоїдство, дитячу безпритульність, аморальну поведінку тощо [6].

Учені психологічної галузі розуміють під правопорушенням окремі вчинки чи систему вчинків, що суперечать прийнятим у суспільстві нормам і правилам та виявляються у вигляді незбалансованості психічних процесів, порушенні процесу самоактуалізації або у вигляді ухиляння від морального або естетичного контролю над власною поведінкою [9, с. 12].

У соціальній роботі і соціальній педагогіці під правопорушенням розуміють відхилення від прийнятих у суспільстві соціально-моральних та правових норм і цінностей, а також порушення процесу засвоєння і відтворення соціальних, правових норм та культурних цінностей, саморозвитку і самореалізації у тому суспільстві, до якого особистість належить [115].

На основі аналізу наукових праць І. Вереда [6], Т. Гарасимова [7], Ю.Кушніра [6], М. Ярошко [16] ми розуміємо під правопорушенням не тільки особливо небезпечні, винні, протиправні вчинки (дію або бездіяльність), а й інші негативні дії або бездіяльність, які порушують правові та соціальні норми, що притаманні даному конкретному суспільству.

Проведений аналіз наукових джерел (А. Бойчука [1], І. Вереда [6], І.Кушніра [6]) дозволив виявити наступні види правопорушень:

1. Злочини - це суспільно небезпечні, протиправні, винні діяння, які заборонені кримінальним законом і за їх вчинення передбачене кримінальне покарання.

2. Проступки, вчинки - це правопорушення не настільки небезпечні, відповідальність за які передбачена іншими галузями законодавства.

3. Адміністративні правопорушення, які посягають на суспільні відносини, пов'язані зі здійсненням державного управління, громадського або державного порядку та регулюються нормами адміністративного, фінансового, аграрного та інших галузей права.

4. Дисциплінарні правопорушення, спрямовані на порушення трудових службових відносини, шкодять порядку діяльності трудових колективів, порушують трудову дисципліну тощо.

5. Цивільно-правові правопорушення, що здійснюються у сфері майнових і певних немайнових відносин (наприклад майнові збитки потерпілої сторони).

Отже, узагальнення результатів проведеного аналізу наукових джерел А.Бойчука [1], Н. Єсіної [8], С. Толстоухової [13], дозволило схарактеризувати основні фактори, що спричиняють скоєння правопорушень підлітками:

- соціально-економічні - зниження життєвого рівня населення, майнове розшарування суспільства, обмеження можливостей соціально схвалених способів заробітку, безробіття, доступність алкоголю та тютюну;
- соціально-педагогічні - криза інституту сім'ї, зростання кількості сімей із конфліктним та асоціальним стилем виховання, проблеми, пов'язані з навчанням, конфлікти з учителями, низький соціальний статус підлітка в учнівському колективі, слабка система позашкільної зайнятості дітей і молоді;
- соціально-культурні - зниження морально-етичного рівня населення, поширення кримінальної субкультури, руйнація духовних цінностей, збільшення кількості неформальних молодіжних об'єднань, у яких домінує культ сили, пропаганда ЗМІ асоціальних стереотипів поведінки;
- психологічні - акцентуації характеру, реакція емансипації, реакція групування, потяг до самоствердження, задоволення почуття цікавості, бажання виглядати дорослим, потреба змінити психічний стан у стресовій ситуації, інфантилізм, підвищений рівень тривожності;
- інформаційно-технологічні - поширення соціальних мереж серед дітей та молоді за недостатньо сформованої психіки та свідомості, особливо комп'ютерних ігор та Інтернету, що є причиною виникнення різних проблемних та складних ситуацій;
- біологічні - порушення роботи ферментативної та гормональної систем організму, вроджені психопатії, мінімальні мозкові дисфункції внаслідок органічного враження головного мозку, наслідки спадковості, вплив природного середовища.

Отже, визначені види правопорушень та протиправні прояви дітей підліткового віку необхідно враховувати при організації та здійсненні соціально-педагогічної роботи з ними, зокрема щодо соціальної профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти. Провідним фахівцем, професійним обов'язком якого є здійснення соціально-педагогічної профілактики підлітків у закладі загальної середньої освіти, є соціальний педагог закладу. А, відтак, у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі значна увага має приділятися формуванню їхньої готовності до такої роботи.

На основі аналізу наукових праць Г. Василенко [2], М. Васильєвої [4], І.Романової [4], І. Шеплякової [15], М. Ярошко [16] соціально-педагогічну роботу з профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти визначаємо як науково обґрунтовану систему цілеспрямованого впливу на особистість з метою виявлення, попередження та усунення негативних наслідків протиправної поведінки підлітка, формування у нього системи стійких ціннісних орієнтацій, активної життєвої позиції, знань

щодо можливостей і наслідків правопорушення, сприяння їх успішній соціалізації та гармонійному розвитку.

У наукових студіях Н. Єсіної [8], Т. Коломієць [15], І. Трубавіної [14], І. Шеплякової [15] склалася трьох рівнева модель соціально-педагогічної роботи з профілактики правопорушень серед підлітків:

Перший рівень, спрямований на попереджувальну профілактичну діяльність, що здійснюється у суспільстві в цілому.

Другий рівень передбачає профілактичну соціально-педагогічну роботу у групах та колективах.

Третій рівень - індивідуальна соціально-педагогічна робота, що передбачає ранню та індивідуальну профілактику правопорушень у підлітковому середовищі.

Метою соціально-педагогічної роботи з профілактики правопорушень серед підлітків є попередження розповсюдження правопорушень як негативного явища, мінімізація його наслідків, запобігання формування схильності до протиправної поведінки та створення сприятливих умов для повернення підлітків-правопорушників до нормативного життя.

Серед суб'єктів профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти є: заступник директора з виховної роботи, класний керівник, соціальний педагог, психолог, інспектор сектору ювенальної превенції.

Погоджуємося, з точкою зору І. Трубавіної [14, с. 342], що основними завданнями цих органів та посадових осіб є:

- облік учнів, які схильні до порушень дисципліни, порядку та режимних правил поведінки; до агресивної, не толерантної поведінки у школі, поза школою, у позаурочний час, у спілкування з оточенням;
- розробка та здійснення програми діяльності з профілактики попередження правопорушень серед неповнолітніх, особливо серед тих, хто перебуває на внутрішньо шкільному обліку та на обліку у правоохоронних органах;
- розповсюдження, пропаганда правових знань серед неповнолітніх з метою виховання правової культури та свідомості, законслухняності, дисциплінованості;
- утворення атмосфери нетерпимості до будь-яких виявів антигромадської, протиправної поведінки.

Висновок. Таким чином, на основі узагальнення результатів проведеного аналізу наукових джерел Г. Василенко [2], О. Василенко [3], М. Васильєвої [4], Л. Вейланде [5], Н. Єсіної [8], І. Романової [4] визначено особливості соціально-педагогічної роботи з профілактики правопорушень серед підлітків у закладі загальної середньої освіти: розробка якісної системи правової освіти; забезпечення взаємозв'язку усіх суб'єктів соціально-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти задля запобігання, обмеження, локалізації соціальних причин правопорушення; координація впливів внутрішнього та зовнішнього учнівського середовища з метою формування соціально активної особистості; інтеграція соціально-виховних зусиль мікросередовища та

середовища закладу загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальних особливостей та опори на потенційні можливості підлітків з метою формування соціально-правової обізнаності й усвідомлення правової поведінки; систематичний моніторинг процесу і результатів соціально-педагогічної профілактики правопорушень задля своєчасної корекції особистісних і поведінкових відхилень підлітків-правопорушників та тих, хто знаходиться у групі ризику.

Список використаних джерел:

1. Бойчук А.Ю. Поняття, причини і ознаки правопорушень: до онтології розуміння. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. №6. Том. 1. 2017. С. 3-7.
2. Василенко Г.В. Особливості соціально-педагогічної профілактики правопорушень студентської молоді у вищих навчальних закладах. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків, 2014. № 44. С.32-38.
3. Василенко О.М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до консультативної діяльності. Інноваційна педагогіка. Харків, 2019. Т.2. № 16. С.79-83.
4. Васильєва М.П., Романова І.А. Використання сучасних дидактичних методів у підготовці майбутніх соціальних працівників. Інноваційна педагогіка. 2019. Том. 2. № 13. С. 187-190.
5. Вейланде Л. В.-В. Підготовка студентів університету до роботи з підлітками девіантної поведінки: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Одеський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2005. 256 с.
6. Веред І.С., Кушнір Ю.В. Соціологія девіантної поведінки: навчальний посібник. Донецьк: КІЦ, 2013. 192 с.
7. Гарасимів Т.З. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 420 с.
8. Єсіна Н. О. Інтелектуальні ігри як метод профілактики девіантної поведінки підлітків. Педагогізація соціального середовища в роботі з різними соціальними суб'єктами: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 22 листоп. 2016 р.). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream> (дата звернення: 10.09.2022).
9. Кошова І. В. Психологія девіантної поведінки: навчальний посібник. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2009. 167 с.
10. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. Київ: Стиль-Іздат, 1996. 342 с.
11. Про профілактику правопорушень: проект Закону від 29.12.2009. URL: <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358/> (дата звернення: 05.09.2022).
12. Самойлов А.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків у соціально-виховному середовищі загальноосвітньої школи. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. / Вінницький педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2017. 282 с.

13. Толстоухова С. Соціальний захист молоді та соціальна робота з нею Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2003. № 4. С. 37-45.

14. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика: монографія. Харків: Нове слово, 2007. 395 с.

15. Шеплякова І.О., Коломієць Т.О. Професійна підготовка соціальних працівників до роботи з соціальною адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 27 травня 2020 р. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. С. 37-42. <https://dSPACE.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4679/.pdf>

16. Ярошко М.М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2011. 20с.

Дем'яненко О.С.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Полянничко А.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Формування соціальної активності підлітків у сільській школі покликане сприяти їх вмотивованості стосовно вдосконалення соціокультурного життя закладу загальної середньої освіти, рідної територіальної громади, що підвищить ефективність соціального розвитку тинейджерів в цілому.

Специфіку соціального розвитку дітей сільської місцевості студіювали: А.Бондар, М.Гриценко, В.Кузь, О.Коберник, В.Сухомлинський, І.Ткаченко, С.Харченко, Н.Шиян та інші; соціально-педагогічну діяльність у сільській місцевості – М.Гурьянова, А.Келлі, С.Харченко та інші.

Теоретичний аналіз джерел за означеною проблемою, дозволив зробити певні узагальнення. Соціально-педагогічна громадськість активно досліджує соціальну активність підлітків. Протягом останніх років навіть відбувається Всеукраїнський експеримент «Педагогічні умови формування соціальної активності учнів в закладах загальної середньої освіти», який охоплює навіть чотири селищні школи Чернігівської області. Проте опублікований досвід формування соціальної активності тинейджерів переважно пов'язаний з міською місцевістю, специфіка практичного складника цього процесу в сільській місцевості фактично відсутня. Проте провідним соціальним інститутом, який забезпечує формування соціальної активності підлітків є